

همایش بین‌المللی مدیریت

International Conference on Management

ساختار فهم اندیشه سیاسی اسلام

دکتر جلال خدایاری

دکتری فلسفه دین از دانشگاه ریشویل امریکا، دانشگاه مفید، قم

el:karbala1 12 yahoo.com

چکیده

چگونه می‌توانیم فهم بهتری از محتوای اندیشه سیاسی اسلام یا مسلمین در گذشته یا حال داشته باشیم و به توضیح بهتری از این اندیشه‌های سیاسی دست یابیم؟ نظریه‌سازی می‌تواند با سؤالی دربارهٔ مطلب و چیزهایی که می‌خواهیم بهتر بفهمیم آغاز شود. این مقاله به بهره‌گیری از آموزه‌های بین‌الذهانی متفکران مسلمان، از روش قیاسی و سپس با رجوع به اجزای پراکنده و متنوع این اندیشه‌ها در جریان‌ها، متفکران و آثار مرتبط این حوزه از روش استقرائی کوشیده است تا به فهمی دست‌آگاهمند از اندیشه‌های سیاسی اسلام دست یابد. سپس ارکان سه‌گانه دین اسلام یعنی اعتقادات و اخلاقیات و احکام به عنوان مسلمات و یقینیات، به مثابه نقطه اطمینان بخش و سکویی مطمئن برای جستاری نظری در اندیشه سیاسی اسلامی قرار گرفته است. از این رو در اندیشه سیاسی اسلامی نیز اعتقاد سیاسی، اخلاق سیاسی و فقه سیاسی از ارکان تلقی شده است. ضمن شرح مختصر این سه، تعاملات شش‌گانه آن‌ها شناسایی و تأثیرگذاری‌های هر یک از آن‌ها بر دیگری در متن واقعیات فرد، جامعه و دولت تئوریزه شده است. در درون هر یک از این تعاملات شش‌گانه فروعات دیگری نیز شناسایی و سازماندهی نظری شده است. کثرت موضوع هر یک از سبدهای سه‌گانه و تعاملات شش‌گانه، در درون سه‌قالب اسلام حق، اسلام محقق در نظر دانشمندان و اسلام محقق در عمل مسلمانان و اسلام احقق در عملکرد دولتمردان موجب شده است تا جستار نظری حاضر در مقام توضیح اندیشه و در مقام تولید اندیشه انعطاف داشته باشد. وجه انتقادی و رهایی بخش آن در قدرت فاصله افکنی بین وضعیت موجود مسلمانان و وضعیت مطلوب اسلام است. به این ترتیب شناسایی قله‌های مطلوب و آرمانی در اسلام حق و نفس‌الامری دین به نوعی ساختن «مفاهیم خالص» می‌ماند که به ما در مطالعات پژوهشی مدد می‌رساند و فراتر از «در کار سیاست‌گذاری اجرایی و طراحی نظام سیاسی مطلوب یاری می‌دهد، به نحوی که پژوهشگر یا سیاست‌گذار بداند در هر سبدهای معرفتی و تعاملات شش‌گانه به دنبال چیست؟ و چه تأثیرگذاری‌ها و تأثیرپذیری‌هایی را می‌توان انتظار داشت؟

کلید واژه: اندیشه سیاسی اسلام، جهان اسلام، نظریه سیاسی